

Undervisningsforløb med temaerne opdragelse og dobbeltsocialisering

Undervisningsforløbet kombinerer arbejdsspørgsmål, eksempler, undersøgelser og teorier fra bogen **Opdragelse**. Hertil kommer oversigter anvendt i undervisningen.

De forskellige teorier og undersøgelser har overvejende grundlag i socialpsykologien med dens syn på samspil mellem individ og gruppe. Men også den kulturhistoriske skole, den kognitive psykologi, psykoanalysen og udviklingspsykologien indgår i bogens afsnit. Teoriretningerne har forskelligt fokus på individet og kan derfor give nogle forskellige tolkningsperspektiver.

Arbejdsspørgsmålene til de forskellige afsnit i bogen lægger også op til at integrere andre tekstmaterialer end de foreslåede.

- Hvad er opdragelse?
- Hvordan formidler forskellige undersøgelser og teorier samspillet mellem voksne og børn?
- Hvorfor har opdragelsesværdierne ændret sig gennem tid?

Følgende afsnit i bogen er anvendt i undervisningsforløbet:

- Opdragelsesformer og forældrestile s. 11-19
- Forhandlingsfamilier s. 55-58
- Opdragelsesværdier s. 47-53
- Sociale kompetencer s. 41-46
- Samarbejde og relationer s. 59-65
- Livsudvikling s. 27-40
- Sorgprocesser s. 67-69
- Støtte som opdragelsesmiddel s. 71-75

Opdragelsesformer og forældrestile s. 11-19:

- Hvilke værdier tillægger Kurt Lewin de tre opdragelsesformer:
  - Autoritær opdragelse?
  - Laissez faire-opdragelse?
  - Demokratisk opdragelse?
- Hvordan belyser filmen *Metoder* samspillet mellem en voksen og tre forskellige grupper af børn? Hvorfor bliver samarbejdet mellem børnene i de tre grupper så forskelligt?
- Hvorfor advarer Kurt Lewin mod autoritær opdragelse og anbefaler demokratiske idealer?
- Hvordan definerer Maccoby og Martin de fire forældrestile?
- Hvad betyder forskellige krav og grænser i barnets udvikling?
- Hvorfor er grænsesætninger en udfordring i dag?
- Analyser **eksempel 3**: Karen, Hans og Lasse på 4 år. Hvilke problemstillinger i teksten viser, at Lasse får erfaring med flere forældrestile?
- Sammenlign Lewins tre opdragelsesformer med Maccoby og Martins fire forældrestile og giv en vurdering af, hvorfor der med tiden har udviklet sig to demokratiske forældrestile.

Fokuspunkt i en diskussion om opdragelse og forældrestile:

- Inddrag **eksempel 1 om Søren** og **eksempel 2** i en diskussion om grænsers betydning for voksne og børn. Hvilke følelser, tanker og handlinger signalerer den voksne med sit valg af grænsesætning?

- Inddrag **eksempel 25 af Mogens Hansen** i en perspektivering af temaet opdragelse ud fra nogle tidsforskelle?

Forhandlingsfamilier s. 55-58:

- Hvilke normer lægger familier vægt på?
- Diskuter nogle normer i den **patriarkalske** familie:
  - Hvad vil det sige, at familien er hierarkisk opbygget med faderen som normsætter?
  - Hvorfor skal kone og børn tilpasse sig?
  - Hvilke traditioner indgår i denne historiske familietype?
  - Hvad betyder 3 x R: ro, renlighed og regelmæssighed?
  - Hvornår ophørte dette familiegrundlag?
  - Hvad ved du om den patriarkalske familie fra andre fag?
- Diskuter nogle normer i **forhandlings**familien:
  - Hvad vil det sige, at familien tillægger det enkelte individ en indflydelse?
  - Hvorfor står 'alt' til forhandling mellem forældre og børn i dag? Se tegninger s. 54.
  - Hvilke styrker og svagheder kan blive et resultat af de mange forhandlinger?
- Uddyb Dion Sommers begreb emotionel stabilitetszone med en fortætning af følelser mellem forældre og børn som en forudsætning for værdierne humanisering, demokratisering og mestring.
- Diskuter Morten Nissens børnekrav i forbindelse med skilsmisse. Er de realistiske i den moderne forhandlingsfamilie?
- Inddrag **eksempel 13 om Nikolaj** i en forståelse af familie og skilsmisse.
- Overvej, hvorfor forældre bliver interviewet om trivsel, balance i familie- og arbejdsliv. Se nogle resultater s. 58 af undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet. Se også **eksempel 9 om Matias, 3 år og Sofie, 2 år**.
- Sammenlign den patriarkalske familie med forhandlingsfamilien.

Opdragelsesværdier s. 47-53:

- Hvilke fælles værdinormer hos forældre og pædagoger betoner Anne Dorthe Hestbæk i sin undersøgelse?

- Diskuter nogle opdragelsesværdier i forskellige typer af forældreskaber:

Hvad er et **traditionelt** forældreskab?

Tryghed

Stabilitet

Forudsigelighed

Begrænsning

Faste rammer

Tilpasning

Fastlagte kønsroller

Til døden os skiller

Hierarkisk, traditionel

Autoritær opdragelse

Hvad er et **moderne** forældreskab?

Selvstændighed

Spontanitet

Forhandling

Mulighed

Fleksible rammer

Individualitet

Åbne kønsroller

Til kærligheden os skiller

Pædagogens indflydelse

Via uddannelse til demokrati

- Hvordan kan pædagogerne fremme de modernitetsprægede opdragelsesværdier i forældrene?
- Præciser Thomas Højrup's tre livsformsbegreber: Lønmodtager-, selvstændig- og karrierelivsform.

- Hvorfor er lønmodtagerlivsformen overvejende præget af opdragelsesværdier i det traditionelle forældreskab?
- Hvorfor er karrierelivsformen overvejende præget af opdragelsesværdier i det moderne forældreskab?
- Hvorfor kan den selvstændige livsform blande tradition og modernitet i opdragelsen?
- Inddrag **eksempel 11 om Naja og Lars** og **eksempel 12 om Nadia Nadim** i en forståelse af traditionelle og moderne opdragelsesværdier.
- Hvilke opdragelsesværdier ligger især til grund for udvikling af selvstændighed og ansvar?

Sociale kompetencer s. 41-46:

- Hvad er social kompetence?
- Hvad betyder det, når Lev Vygotsky skriver, at barnet er socialt fra fødslen?
  - Inddrag hans begreb ZNU, zonen for den nærmeste udvikling, i en forståelse af barnets udvikling gennem samarbejde med de voksne.
- Hvad betyder barnets parathed for tilstedeværelsen af de voksne, forældre, pædagoger og lærere?
- Hvad betyder det, når Jean Piaget skriver, at barnet er aktivt og fungerer med tingene i omgivelserne?
  - Inddrag hans tre legestadier i **eksempel 8 om Line på 6 år**.
- Vurder, hvorvidt de aldersspecifikke opgaver i hjemmet ifølge Stig Brostrøm er udbredt i familielivet?
- Diskuter, hvordan leg og opgaver træner læring før skolealderen.
- Hvilke konsekvenser har det, når Mogens Hansen skriver om uopmærksomme børn og nødvendigheden af opmærksomhed? Se **eksempel 10**.

Samarbejde og relationer s. 59-65:

- I projektet 'Interaktion, social kompetence og venskaber i børnehaven' belyser Stig Brostrøm relationer mellem børn. Gør rede for Stig Brostrøms undersøgelse af venskabernes betydning i daginstitutionerne.
  - Inddrag **eksempel 14 om Erik som tankpasser**.
    - Hvad er det for en tilknytning, som børnene udvikler indbyrdes?
    - Hvilke sociale ressourcer udvikler venskabet?
    - Hvad lærer de af hinanden?
  - Inddrag **eksempel 15 om Frederik, der kommunikerer negativt** i en diskussion om de voksnes indflydelse på børnenes måde at kommunikere på.
    - Hvorfor skal barnet lære at indgå relationer med andre børn i førskolealderen?
    - Diskuter **eksempel 17 om et skolebarn betyder en ny hverdag for hele familien**.
  - Inddrag **eksempel 18 om Line i 2. klasse** og hvad manglen på relationer i skolen kan medføre.
  - Inddrag **eksempel 20 om brev til forældrene** i en diskussion om samarbejde mellem de voksne i skolen og i hjemmet.
    - Hvilken funktion har brevet for forældrene?
    - Hvilken funktion har brevet for lærerne?
    - Perspektiver til **eksempel 19 om samarbejdet som en stor udfordring for alle parter**.

- Hvad forudsætter det konstruktive samarbejde mellem de voksne omkring barnet?

Livsudvikling s. 27-40:

- Gør rede for Daniel N. Sterns teori om selvets dannelse gennem fem udviklingstemaer med vægt på barnets følelse og forståelse, samt de tre former for afstemninger, som de voksne praktiserer i samspillet.
  - Inddrag **eksempel 6 om Jens, eksempel 7 om Oliver og eksempel 16 om Louise på 10** i en analyse om selvidentitet og udvikling.
- Gør rede for Margareth S. Mahlers forståelse af symbiosen som grundlag for faserne separation-individuation.
- Sammenlign udviklingsteoriene af Stern og Mahler ud fra deres tilblivelsestidspunkt.
- Hvorfor vægter udviklingspsykologien den nære tilknytning midt i udviklingen af individualitet og gruppeprocesser?
- Diskuter **Far på fuld tid**, læserbrev og svar af Grethe Kragh Müller. Hvad forstår hun ved nær relation mellem barn og forældre?

Sorgprocesser s. 67-69:

- Beskriv et barns sorgproces i forskellige aldre.
  - Inddrag **eksempel 22 om Maja og Morten over sorg**.
- Hvordan adskiller barnets sorg sig fra den voksnes krise?
- Hvordan kan et tab præge identitetsudviklingen i barndom og ungdom?
  - Inddrag **eksempel 23 om Thomas, 18 år**.
- Hvorfor har de fleste folkeskoler i dag sorggrupper og handleplaner?

Støtte som opdragelsesmiddel s. 71-75:

- Hvilken teori eller undersøgelse kan bedst belyse børns psykiske problemstillinger i det sociale rum i dag?
- Hvordan hænger identitetsudvikling i barndom og ungdom sammen med de voksnes ressourcer i hverdagen?
- Diskuter Daniel N. Sterns syn på forælderrollen som det største identitetsskifte i livsudviklingen.

Socialpsykologisk vinkling af opdragelse og dobbeltsocialisering:

Primær gruppe: Familie

Personlig kompetence

Fire forældrestile af Maccoby og Martin, 1980

Personlige grænser af Jesper Juul, 1990

Forhandlingsfamilier af Dion Sommer:

Fortætning af følelser. Tre krav til forældre:

Humanisering, demokratisering, mestring.

Hestbæk: Opdragelsesværdier i forældreskaber

mellem tradition og modernitet: Selvstændighed og ansvar. Højrup's tre livsformer som grundlag for undersøgelsen

Vygotsky: ZNU forældre-barn samarbejde

Piaget: 3 legestadier er leg og læring

Sekundær gruppe: Institutioner

Social kompetence

Tre opdragelsesformer af Kurt Lewin, 1920

Konflikt løses af fælles nødvendighed

Fire offentlige sikkerhedsnet under familien:

Sundhedspleje, daginstitution, skole og fritidsordning.

Pædagoger er uddannet til modernitet:

Opdragelsesværdierne selvstændighed, ansvar og kreativitet. Hestbæk, SFI

Vygotsky: ZNU voksen-barn samarbejde

Piaget: Tre legestadier er leg og læring

Den, der mere har skal mere gives
Mathæuseffekten af Lars Dencik

Venskabets store betydning i
børnehaven udvikler relationer og
opgaveløsning, ifølge Stig Brostrøm

Opdragelsesværdier, roller og normer
i familier.
Støtte, identifikation og rollemodeller.

Opdragelsesværdier, roller og værdier
i institutioner, skole, uddannelse og erhverv
Støtte, identifikation og rollemodeller.

Opgavetræning:

Eksempler på opgaver med udgangspunkt i læserbreve og svar af Grethe Kragh-Müller:

Socialpsykologi med temaerne opdragelse og dobbeltsocialisering:

1. Præciser nogle psykologiske problemstillinger i avisartiklen 'Skældud er det værste' s. 21-22. Inddrag i den forbindelse nogle socialpsykologiske teorier og undersøgelser
2. Giv en vurdering af, om psykologisk viden fra et andet undervisningsforløb kan belyse samspillet mellem barn, forældre og pædagoger.

Udviklingspsykologi med temaerne tilknytning og omsorgssvigt:

1. Analyser nogle psykologiske problemstillinger i avisartiklen 'Hjælp ham gennem vreden' s. 14-16 ud fra nogle udviklingsteorier.
2. Perspektiver til et andet undervisningsforløb, der kan give en forståelse af relationer i familien.

Kognitionspsykologi med temaerne tænkning, læring og mangeintelligens:

1. Giv en redegørelse for de psykologiske problemstillinger i avisartiklen 'Tandbørstning kan let udvikle sig til ubehagelig dramatik' s. 24-25.
2. Inddrag nogle kognitive teorier og undersøgelser i analysen af nogle problemstillinger i avisartiklen.
3. Overvej, hvordan man med psykologisk viden fra et andet undervisningsforløb kan fremme opmærksomhed mellem barn og forældre.

Eksempler på materialehefter til synopsisskrivning:

Fokuspunkt i et tema om kultur i en forandring:

Opgave: Skriv en problemformulering, som du besvarer i en synopsis. Anvend materialerne i en analyse ud fra relevante teorier og undersøgelser på tværs af afsnit i bogen.

1. Eksempel 3 om Karen, Hans og Lasse, 4 år
2. Eksempel 12 om Nadia Nadim
3. Eksempel 24 om Jasmin, 16 år
4. Eksempel 25 om Mogens Hansens syn på børnepsykologien

Fokuspunkt i et tema om leg og læring:

Opgave: Skriv en problemformulering, som du besvarer i en synopsis. Anvend materialerne i en analyse ud fra relevante teorier og undersøgelser på tværs af afsnit i bogen.

1. Eksempel 8 om Line på 6 år
2. Eksempel 4 om Camilla
3. Eksempel 10 om opdragelse til uopmærksomhed af Mogens Hansen
4. Eksempel 17 om et skolebarn

Fokuspunkt i et tema om selvidentitet og relationer:

Opgave: Skriv en problemformulering, som du besvarer i en synopsis. Anvend materialerne i en analyse ud fra relevante teorier og undersøgelser på tværs af afsnit i bogen.

1. Eksempel 5 om Signe på 1 år
2. Eksempel 6 om Jens, 5 år
3. Eksempel 16 om Louise, 10 år
4. Eksempel 25 om Mogens Hansens syn på børnepsykologien